

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

استان شناسی البرز

(اجرای آزمایشی)

پایه دهم

دوره دوم متوسطه

۱۳۹۵

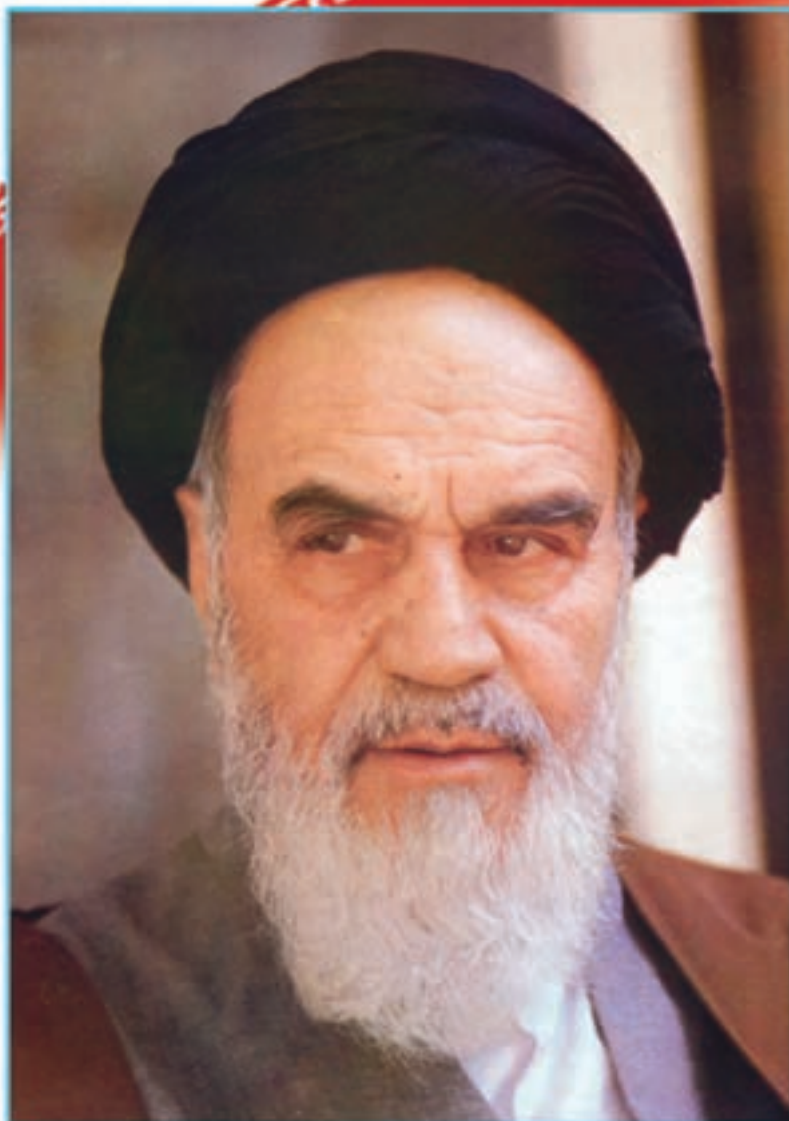
وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب :	استان‌شناسی البرز (اجرای آزمایشی) - پایه دهم دوره دوم متوسطه ۲۰۲۳/۲
پدیدآورنده :	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف :	دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف :	علیرضا عزیزی، گیتا مسعودی، حسین دهقی، محمدرضا ربانی و سید عزیز سادات رسول (اعضای گروه تألیف) - سیداکبر میرجعفری، حسن ستایش (ویراستار)
مدیریت آماده‌سازی هنری :	اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی :	لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) - طاهره حسن‌زاده (مدیر هنری، طراح گرافیک و طراح جلد) - راحله زادفتح‌اله (صفحه‌آرا) - فاطمه باقری مهر، شاداب ارشادی، حسین قاسم‌پور اقدم، سپیده ملک‌ایزدی، حمید ثابت‌کلاچاهی، سیده شیوا شیخ‌الاسلامی (امور آماده‌سازی)
نشانی سازمان :	تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وبگاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
ناشر :	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹
چاپخانه :	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ :	چاپ ششم ۱۳۹۵

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکسبرداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکتیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۵-۱۹۷۴-۰۵-۹۶۴-۹۷۸-۵ ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۱۹۷۴-۵ ISBN 978-964-05-1974-5

نهضت برای اسلام نمی تواند محصور باشد در یک کشور و نمی تواند محصور باشد در حتی کشورهای اسلامی. نهضت برای اسلام همان دنباله نهضت انبیاست. نهضت انبیا برای یک محل نبوده است، پیغمبر اکرم اهل عربستان است لکن دعوتش مال عربستان نبوده، محصور نبوده به عربستان، دعوتش مال همه عالم است.

امام خمینی (رحمة الله علیه)

فهرست

۱	فصل اول: جغرافیای طبیعی استان البرز
۲	درس اول - موقعیت جغرافیایی استان
۴	درس دوم - ناهمواری‌های استان
۹	درس سوم - آب و هوای استان
۱۵	درس چهارم - منابع طبیعی استان
۲۶	درس پنجم - مشکلات و مسائل محیطی استان
۳۷	فصل دوم: جغرافیای انسانی استان البرز
۳۸	درس ششم - تقسیمات سیاسی استان
۴۱	درس هفتم - شیوه‌های زندگی در استان
۵۵	درس هشتم - جمعیت استان
۶۰	فصل سوم: ویژگی‌های فرهنگی استان البرز
۶۱	درس نهم - آداب و رسوم مردم استان
۶۶	فصل چهارم: پیشینه و مفاخر استان البرز
۶۷	درس دهم - پیشینه تاریخی استان
۷۴	درس یازدهم - نقش مردم در دفاع از کیان و مرزهای اسلامی
۸۲	فصل پنجم: توانمندی‌های استان البرز
۸۳	درس دوازدهم - قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری استان
۹۴	درس سیزدهم - توانمندی‌های اقتصادی استان
۱۰۳	فصل ششم: شکوفایی استان البرز پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی
۱۰۴	درس چهاردهم - دستاوردهای انقلاب اسلامی
۱۱۵	درس پانزدهم - چشم‌انداز آینده استان

معلنان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آمان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره مطالب
این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴/۱۵۸۷۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام نکار (Email)
talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفتر تالیف کتاب های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

سخنی با دانش‌آموزان عزیز

شاید از خود سؤال کنید که برنامه‌استان‌شناسی چه نوع برنامه‌ای است؟ هدف برنامه‌ریزان درسی از تألیف کتاب استان‌شناسی چیست و مطالعه این کتاب چه اهمیتی دارد؟ پاسخ ما به شما دانش‌آموز عزیز این است که کتاب استان‌شناسی شما را با استان محل زندگی، مسائل جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، مردم‌شناسی، اقتصادی و فرهنگی آن آشنا می‌کند. از طرف دیگر یکی از انتظارات تربیتی دنیای امروز، تربیت شهروندانی آگاه است. یک شهروند مطلوب، نیازمند پیدا کردن درکی همه‌جانبه از واحدهای سیاسی کشور خود و سرزمین ملی در زمینه‌های مختلف است. این برنامه به شما کمک می‌کند تا از استان محل زندگی خود نگاهی جامع و همه‌جانبه پیدا کنید. کسب بصیرت نسبت به محیط زندگی و آگاهی از خصوصیات آنچه در گذشته و حال و مسائل محیطی، اجتماعی و اقتصادی، فرهنگی و پیشینه تاریخی استان به شما کمک خواهد کرد تا با بحث و گفت‌وگو بینشی عمیق از این مسائل پیدا کرده و راه‌حل‌های این مشکلات را پیدا کنید.

بدون شک شما مدیران آینده جامعه خواهید بود. زندگی مدرسه‌ای باید شما را به دانش لازم برای حل مسائل جامعه مجهز کند. مکانی که شما در آن زندگی می‌کنید توانمندی‌های مختلفی دارد؛ برای مثال، می‌توان به توانمندی‌های جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی و انسانی اشاره کرد. خود شما بخشی از این سرمایه و توانمندی‌ها هستید. بهره‌برداری از توانمندی‌های بالقوه یک کشور در گرو شناخت همه‌جانبه محل زندگی شما و نیز کشور است. برنامه‌استان‌شناسی به شما می‌آموزد که فرصت‌های موجود در استان شما کدام است و یا این که تهدیدها و ناتوانی‌ها را چگونه می‌توانید به فرصت تبدیل کنید؟

فراموش نکنید که همه امکانات موجود در محیط فرصت است، آب و هوا، بیابان، کوه، رودخانه، جنگل، نیروی انسانی، میراث فرهنگی، صنایع دستی و خیلی چیزهای دیگر، مهم این است که بیاموزید چگونه از این فرصت‌ها در جهت سعادت خود و جامعه استفاده کنید.

آگاهی از مسائل استان موجب خواهد شد تا از علل پیشرفت و یا عقب‌ماندگی استان خود آگاه شوید و برای حل آن، راه‌حل‌های خلاق پیدا کنید.

ممکن است این سؤال در ذهن شما مطرح شود که آیا بهتر نیست آموزش درباره محیط زندگی یا موضوعات اجتماعی از محیط نزدیک آغاز شود و سپس به محیط دورتر مانند استان و یا کشور بینجامد. ما در این برنامه از طریق طرح پرسش‌ها و فعالیت‌های مختلف این فرصت را برایتان فراهم کرده‌ایم.

بدون شک مطالعه شهر و استان در زمینه‌های جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آداب و رسوم محلی نه تنها می‌تواند موجب دلبستگی به زادگاه و سرزمین ملی شود، بلکه این فرصت را فراهم می‌کند تا با گنجینه‌های مختلف طبیعی، انسانی، فرهنگی و فناوری کشور خود آشنا شوید. در این برنامه درمی‌یابید که افراد زیادی چه در گذشته یا حال در استان شما برای اعتلای کشور تلاش کرده‌اند.

انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ شرایطی را فراهم کرد که دولت و مردم با احساس مسئولیت بیشتری برای پیشرفت همه‌جانبه ایران عزیز تلاش کنند. در ادامه این تلاش‌ها جهت رسیدن به قله رفیع سربلندی و شکوفایی ایران اسلامی که به همت و کوشش شما دانش‌آموزان عزیز بستگی دارد امید است با عنایت حق تعالی و اعتماد به نفس از هیچ کوشش و خدمتی دریغ نکنید. در این راه قطعاً راهنمایی‌های مفید دبیران محترم جغرافیا بسیار سودمند خواهد بود.

به امید موفقیت شما

گروه جغرافیای دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

استان البرز (کرج) از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران

امروز بعد از پیروزی انقلاب، دیگر امتیاز یک شهر فقط به این نیست که دارای آب و هوای ممتاز یا باغستان‌های زیبا و سرسبز است. خدای متعال این نعمت را به کرج داده است؛ اما نعمت‌های دیگر و بزرگ‌تری هست که آن نعمت‌ها را هم به طور وافر به این منطقه و شما مردم مؤمن و انقلابی آن بخشیده است.

امروز در شمار امتیازات درجهٔ اول هر شهری این است که مردم آن شهر چقدر نسبت به سرنوشت خود، نسبت به کشور خود، نسبت به انقلاب خود، نسبت به نظام انقلابی خود احساس مسئولیت می‌کنند و در شمار ملت عظیم ایران، به وظایفی که برای سربلندی ملت و پیشرفت کشور بر عهده همه است، عمل می‌کنند. من اگر بخواهم در این زمینه نسبت به شهر کرج مطلبی بگویم، باید بگویم که شهر کرج در این زمینه، در طول انقلاب امتحان بسیار خوبی داده است. این را ما شاهد بوده‌ایم و از نزدیک مشاهده کرده‌ایم. از همان لحظات حساسی که انقلاب اسلامی پیروز می‌شد و دشمن با چنگ و دندان سعی می‌کرد در مقابل انقلاب، موجودی خود را حفظ کند، شهر کرج و مردم کرج و جوانان آن روز کرج، نقش خود را ایفا کردند. در این جا بود که مردم شنیدند قرار است از منطقه‌ای تانک‌های نظامی به سمت تهران سرازیر

شود، تا از پادگان‌هایی که در تهران در دست مردم قرار گرفته است، دفاع کند و پادگان‌ها را از دست مردم خارج نماید. مردم کرج اعلان آمادگی کردند که در مقابل آن تانک‌ها بایستند و مانع شوند که تهران مورد حمله قرار گیرد. شاید همین اعلام آمادگی، مشکل را از تهران دفع کرد. این اولین قدمی بود که این شهر بیدار و جوان و سرزنده در انقلاب برداشت.

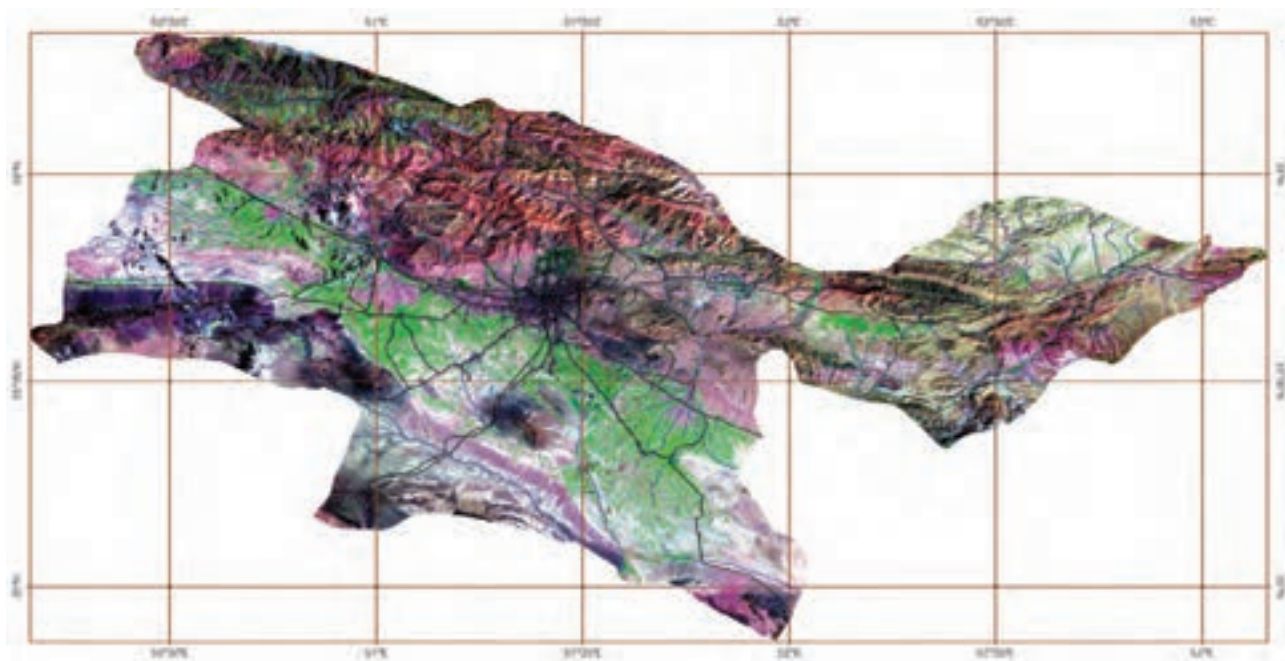
البته من هیچ تعجیبی نمی‌کنم؛ چون از قبل از انقلاب این شهر را در مایه‌های انقلابی، در زمینه‌های مربوط به نهضت و حرکت از نزدیک دیده بودم. در سال ۱۳۴۵ در مسجد جامع این شهر جمعیت پرشور و مؤمنی جمع می‌شدند، تا در آن ایام اختناق مطلق، سخنانی

را بشنوند. من روزها و شب‌های ماه رمضان از تهران می‌آمدم و با این مردم حرف می‌زدم. البته پلیس و دستگاه امنیتی آن رژیم اختناقی و خفقان بار و ضد آزادی، اجازه ندادند که آن ماه رمضان به شکل مطلوب تمام شود و جلسات را قطع کردند. من از آن وقت، مردم کرج و روحیه کرج و نشاط و سرزندگی را در این شهر می‌شناختم؛ لذا تعجبی نمی‌کنم.

از لحظات پیروزی انقلاب هم هر چه گذشته است، همین روحیه تکرار شده است. در این خصوص می‌توان به تشکیل تیپ سیدالشهداء از مردم کرج و جوانان مؤمن این شهر و بعد از اندکی تبدیل آن تیپ به یک لشکر مقتدر و نیرومند و بعد در مجموعه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اشاره کرد که امروزه یک لشکر سازمانی و یک سپاه عملیاتی به تمام توان و قدرت، متشکل از همین جوانان این منطقه است و من شنیدم بسیج این شهرستان و حتی شوراهای اسلامی در این جا هم با گذشت چندین سال از انقلاب، هنوز با نشاط و فعال‌اند، پس، این نعمت یعنی نعمت مشارکت مردم در دفاع از کیان انقلاب و از عزت و آبرو و سریلندی کشور نعمت بزرگی است. من به شما عرض کنم که با همین روحیه است که جوانان خواهند توانست نقش خود را در هر مرحله‌ای در پیشبرد و توسعه و آبادانی کشور ایفا کنند و مردمی چون شما می‌توانند با چنین روحیه‌ای مدعی شوند که عضو فعال یک ملت زنده و عزیز مانند ملت ایرانند.

شهر کرج، یک نمونه از همزیستی قشرهای گوناگون از بخش‌های مختلف کشور با یکدیگر است. در این شهر، چه مردم بومی کرج و این منطقه و چه میهمانان و مسافرانی که از بخش‌های مختلف آمده‌اند، با یکدیگر در کمال آرامش و مهربانی زندگی می‌کنند. در همه‌جای کشور، یک‌آهنگی و یکدلی در طول انقلاب توانسته است مردم را در همه برنامه‌ها موفق کند. باید مراقب باشید که این وحدت حفظ شود. نباید بگذارید به بهانه‌های مختلف، دشمن با دست‌های نامرئی و پنهان مابین مردم اختلاف بیندازد. در مواقع حساس دیده شده است، آن‌جا که زمینه‌ای فراهم می‌شود، حتی رادیوهای دشمنان بیرون مرز که با پول‌های گزافی این رادیوها را راه می‌اندازند و با دقت، مطالبی را انتخاب می‌کنند، تا بتوانند ملت ایران را دچار دغدغه و اضطراب کنند عملاً حرف‌های اختلاف‌انگیزی را مطرح می‌کنند، برای این که دل‌ها را از هم جدا کنند. به این حرف‌ها و به این وسوسه‌ها که از دل سپاه و بدخواه دشمنان شما برمی‌خیزد، هیچ اعتنایی نکنید. ملت بزرگ ما یک ملت واحد است؛ ایرانی است، مسلمان است، در پی عزت و عظمت ایران اسلامی است، در پی اقامه حق و عدل در ایران و سپس در سطح جهان است.

تصویر فوق یک تصویر ماهواره‌ای Landsat-۷ است که از کل استان‌های البرز و تهران در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۲ هجری شمسی گرفته شده است. در این تصویر که تحت عنوان تصویر گویا شده، شناخته می‌شود، خطوط آبی رنگ، رودخانه‌ها، خطوط سیاه رنگ جاده‌ها و خطوط قهوه‌ای رنگ شبکه مختصات جغرافیایی را نشان می‌دهد. همچنین زمین‌های زراعی دارای محصول، به رنگ سبز روشن، باغات و اراضی جنگلی به رنگ سبز تیره و اراضی بایر و لم یزرع به رنگ سفید دیده می‌شوند.
(عکس از سازمان فضایی ایران)